

AB 2019/34

EUROPEES HOF VOOR DE RECHTEN VAN DE MENS

13 maart 2018, nr. 32303/13
(Yudkivska, De Gaetano, Vehabović, Motoc, Ravarani, Bošnjak, Paczolay)
m.nt. T. Barkhuysen en M.L. van Emmerik

Art. 6 lid 1, art. 41 EVRM

NJB 2018/1103
ECLI:CE:ECHR:2018:0313JUD003230313

Geschil over afwijzing tenderinschrijving voor wetenschappelijk onderzoek valt binnen bereik 'burgerlijke rechten' ex. art. 6 lid 1 EVRM. Geen hoorzitting. Schending recht op een eerlijk proces.

Klager is een Sloveens privaat onderzoeksinstituut op het gebied van sociale wetenschappen. Het instituut dingt mee in een onderzoekstender voor private instellingen door het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Sport. Later blijkt het ministerie zelf ook mee te dingen naar de gunning, hoewel daartoe geen formeel besluit is genomen. Het ministerie besluit geen geld aan klager toe te kennen, waarop het instituut de bestuursrechter verzoekt het besluit te vernietigen. Zo geschiedde, het ministerie dient het besluit te heroverwegen. Het ministerie besluit echter opnieuw klager geen geld toe te kennen. In een tweede procedure bij de bestuursrechter verzoekt klager de rechter het nieuwe besluit te vernietigen, zelf in de zaak te voorzien en alsnog aan het instituut te gunnen. Om aan te tonen dat de beoordeelaren bevooroordeeld waren, vraagt klager expliciet om een hoorzitting waar hij een beoordelaar als getuige wil laten horen. De bestuursrechter wijst de verzoeken af, zonder de verzochte hoorzitting te houden. Voor dit laatste wordt geen reden gegeven. Het instituut dient uiteindelijk een klacht in bij het EHRM. Klager stelt dat de gebrekkige motivering door de nationale bestuursrechter en het uitblijven van een hoorzitting een schending vormt van het recht op een eerlijk proces op grond van art. 6 lid 1 EVRM.

Het Hof vangt aan met een ambtshalve toets van klagers ontvankelijkheid ratione materiae. Het Hof overweegt dat art. 6 lid 1 EVRM in afwijking van eerdere jurisprudentie van toepassing kan zijn in gevallen waar autoriteiten een puur discretionaire bevoegdheid hebben om een voordeel of privilege toe te kennen dan wel af te wijzen en betrokken personen een beroep kunnen doen op een rechter die bevoegd is onrechtmatige besluiten te vernietigen. In die gevallen is art. 6 lid 1 EVRM nu wel van toepassing, zolang het voordeel of privilege – wanneer toegekend – een burgerlijk recht in-

houdt. Eerder was het Hof van oordeel dat art. 6 EVRM niet van toepassing was op tenderprocedures door de discretionaire aard van de toewijzing en omdat het nationale recht geen recht op toekenning aan aanvragers gaf.

Het nieuwe principe is volgens het Hof relevant voor de onderhavige zaak waar klager duidelijk een procedureel recht had op de rechtmatige en correcte beoordeling van de tenders. Als het instituut de tender gewonnen had, zou hem een burgerlijk recht zijn toegekend. Het Hof merkt daarbij expliciet op dat een wijziging is opgetreden in de jurisprudentie van het Hof omtrent de toepassing van de civiele poot van art. 6 EVRM in zaken waar op het eerste gezicht geen sprake is van een burgerlijk recht, maar waar mogelijk directe en significante gevolgen bestaan voor een privaat recht van een individu. Het Hof acht art. 6 lid 1 EVRM van toepassing.

Uit art. 6 lid 1 EVRM volgt het recht op een mondelinge hoorzitting voor een gerecht, behalve in uitzonderlijke gevallen die rechtvaardigen van zo een hoorzitting af te zien. De uitzonderlijke aard van de omstandigheden, op grond waarvan in geschillen omtrent een burgerlijk recht van een hoorzitting kan worden afgezien, komt in essentie neer op de aard van de onderwerpen waarover het bevoegde nationale gerecht dient te beslissen, niet de frequentie van de gevallen. Nu in deze zaak onbetwist is dat geen hoorzitting heeft plaatsgevonden, moet volgens het Hof worden gezien of sprake is van deze uitzonderlijke omstandigheden. In klagers zaak erkende de bestuursrechter het verzoek om een hoorzitting niet en gaf geen redenen voor de afwijzing hiervan. Het Hof concludeert daarom dat moeilijk is vast te stellen of de bestuursrechter simpelweg naliet het verzoek te overwegen of het verzoek af wilde wijzen en wat de redenen hiervoor waren. Verder is het ook lastig voor het Hof om enige conclusies te trekken wat de rechtsgrondslag was waarop de bestuursrechter de afwijzing baseerde. Het Hof is gelet op dit alles unaniem van oordeel dat schending heeft plaatsgevonden van het recht op een eerlijk proces, zoals gegarandeerd in art. 6 lid 1 van het EVRM.

Mirovni Inštitut,
tegen
Slovenië.

The law

- I. Alleged violation of Article 6 § 1 of the Convention
25. The applicant institute complained under Article 6 § 1 of the Convention that its right to a fair trial had been infringed on account of the absence of an oral hearing before the Administrative Court and the lack of reasoning in that court's decision.

26. In so far as relevant, Article 6 § 1 of the Convention reads as follows:

“In the determination of his civil rights and obligations ... everyone is entitled to a fair ... hearing ... by [a] ... tribunal ...”

A. Admissibility

27. The Court notes that no plea of inadmissibility for incompatibility *ratione materiae* with the provisions of Article 6 § 1 of the Convention was made by the Government in their observations. However, since this is a matter which goes to the Court's jurisdiction, the Court may examine it of its own motion (see *Blečić/Croatia* [GC], 59532/00, § 67, *ECHR* 2006 III).

28. In this connection, the Court notes that the applicant institute submitted a tender for research following a call for tenders made by the Government (see paragraph 6 above). While it is true that the applicant institute did not have a right to be awarded the sum of money offered by the Government and that, in applying the Rules on Quality Assessment and Funding of the Public Research Organisation Programme (see paragraph 6 above) in order to determine which was the best scientific research programme, the domestic authorities enjoyed a certain discretionary power, it is not disputed by the parties that the participants in the tender had the right to a lawful procedure for examination of their tenders. The Court further recalls that it has recently stated the principles pertaining to the application of Article 6 § 1 of the Convention in its judgment in the case of *Regner/the Czech Republic* ([GC], 35289/11, *ECHR* 2017 (extracts)). It distinguished four different situations where Article 6 § 1 is applicable, one of them regarding certain decisions where the authorities have a purely discretionary power to grant or refuse an advantage or privilege, with the law conferring on the person concerned the right to apply to the courts, which, where they find that the decision was unlawful, may set it aside. In such a case Article 6 § 1 of the Convention is applicable, on condition that the advantage or privilege, once granted, gives rise to a civil right (*ibid.*, § 105).

29. It is true that in some decisions, adopted before the *Regner* judgment, the Court had excluded the applicability of Article 6 to procedures concerning a call for tenders by the domestic authorities, pointing out that the latter enjoyed a discretionary power and that the substantive law of the State concerned did not confer to the applicants a right to be awarded the tender (see, in particular, *Marti AG and Others/Switzerland* (dec.), 36308/97, *ECHR* 2000 VIII; *SKYRADIO AG and Others/Switzerland* (dec.), 46841/99, 31 August 2004; *I.T.C. LTD/Malta* (dec.), 2629/06, 11 December 2007; and *S.C. Black Sea Caviar S.R.L./Romania* (dec.)

[Committee], 13013/06, 31 May 2016). However, the Court considers the principles stated in *Regner* to be relevant for the present case, where the applicant institute clearly enjoyed a procedural right to the lawful and correct adjudication of the tenders. Should the tender be awarded to the applicant institute, the latter would have been conferred a civil right. In this connection, it is to be recalled that there has been a shift in Court's case-law towards applying the civil limb of Article 6 to cases which might not initially appear to concern a civil right but which may have direct and significant repercussions on a private right belonging to an individual (see *De Tommaso/Italy* [GC], 43395/09, § 151, *ECHR* 2017 (extracts)).

30. In the light of the above, the Court does not have any reasons to doubt the applicability of the civil limb of Article 6 § 1 of the Convention in the present case.

31. The Court notes that the application is not manifestly ill-founded within the meaning of Article 35 § 3 (a) of the Convention. It further notes that it is not inadmissible on any other grounds. It must therefore be declared admissible.

B. Merits

1. The parties' arguments

(a) The applicant institute

32. The applicant institute argued that the Court had already held that only exceptional circumstances justified not holding a hearing. The Slovenian Supreme Court had also held in several cases that unless reasons for not holding a hearing were given, the right to a fair hearing risked being violated.

33. As to the lack of reasoning the applicant institute pointed out that the right to adversarial trial was effective only insofar as the courts' reasoning was adequate. In the present case the reasoning of the Administrative Court did not fulfil that condition. The applicant institute had been unable to prove its claims because, instead of taking the requested evidence, the Administrative Court had relied on the administrative decisions of the opposing party and had accepted them as facts. The evidence the applicant institute had adduced had not been mentioned in the Administrative Court's decision, and no reasons had been given for not taking it into account.

(b) The Government

34. The Government pointed out that it was not obligatory under the domestic law to hold a hearing in an administrative dispute and that the law set clear conditions under which holding a hearing was not necessary. While acknowledging

that no reasons had been given for not holding a hearing, the Government argued that this had not constituted a significant violation of the administrative dispute procedure. Although the Government agreed that the facts had been disputed between the parties, they contended that the applicant institute had failed to substantiate the relevance of the adduced evidence. As to the court's failure to hear the witness K. (see paragraph 11 above), the Administrative Court had had his letter of 2 December 2003 at its disposal and had been able to take it into account. Lastly, the Government expressed their belief that the documents in the case file had provided a sufficient basis for ruling on the case.

35. As to the lack of reasoning, the Government argued that before the Administrative Court the parties had been able to respond to each other's submissions, which had ensured that the proceedings were adversarial in nature. In administrative disputes the domestic law allowed the court not to give its own reasoning, but to refer to the reasoning of the lower instance if it concurred with it.

2. *The Court's assessment*

36. The Court reiterates that, in proceedings before a court of first and only instance, the right to a "public hearing" within the meaning of Article 6 § 1 entails an entitlement to an "oral hearing" unless there are exceptional circumstances that justify dispensing with such a hearing (see *Göç/Turkey* [GC], 36590/97, § 47, ECHR 2002-V, with further references). In proceedings before two instances, at least one instance must, in general, provide such a hearing if no such exceptional circumstances are at hand (see *Salomonsson/Sweden*, 38978/97, § 36, 12 November 2002). This public character protects litigants against the administration of justice in secret with no public scrutiny; it is also one of the means whereby confidence in the courts can be maintained. By rendering the administration of justice transparent, an oral hearing in public contributes to the achievement of the aim of Article 6 § 1, namely a fair trial, the guarantee of which is one of the fundamental principles of any democratic society, within the meaning of the Convention (see *Mehmet Emin Şimşek/Turkey*, 5488/05, § 28, 28 February 2012, and *Szűcs/Austria*, 24 November 1997, § 42, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-VII).

37. The exceptional character of the circumstances that may justify dispensing with an oral hearing in proceedings concerning a "civil" right essentially comes down to the nature of the issues to be decided by the competent national court, not to the frequency of such situations (see

Madaus/Germany, 44164/14, § 23, 9 June 2016, and also *Jussila/Finland* [GC], 73053/01, § 42, ECHR 2006-XIV, which concerned the criminal limb of Article 6 § 1 of the Convention). This does not mean that refusing to hold an oral hearing may be justified only in rare cases (see *Miller/Sweden*, 55853/00, § 29, 8 February 2005). The Court has accepted exceptional circumstances in cases where the proceedings concerned exclusively legal or highly technical questions (see *Schuler-Zraggen/Switzerland*, 24 June 1993, § 58, Series A 263; *Varela Assalino/Portugal* (dec.), 64336/01, 25 April 2002; and *Speil/Austria* (dec.), 42057/98, 5 September 2002). There may be proceedings in which an oral hearing may not be required: for example, where there are no issues of credibility or contested facts which necessitate a hearing and the courts may fairly and reasonably decide the case on the basis of the parties' submissions and other written materials (see *Jussila*, cited above, § 41, with reference to *Döry/Sweden*, 28394/95, § 37, 12 November 2002, which concerned the civil limb of Article 6 § 1 of the Convention).

38. Turning to the circumstances of the present case, the Court observes that it is undisputed between the parties that no hearing took place before the Administrative Court or before another authority and that no reasons were given for the former (see paragraph 34 above). Therefore, it needs to be examined whether there were any exceptional circumstances which justified dispensing with an oral hearing in the instant case.

39. The Court notes that the Administrative Court acted as the first judicial instance. It was also the only judicial instance with full jurisdiction, that is to say jurisdiction that was not limited to matters of law, but also extended to factual issues (see paragraphs 21–22 above). The scope of the judicial review before the Supreme Court and the Constitutional Court was, on the contrary, limited to the legal matters and issues of constitutional law (see paragraphs 20 and 24 above).

40. The Court observes in this connection that, as it appears from the applicant institute's submissions to the Administrative Court, its claims were capable of raising issues of both fact and law in relation to the Ministry's decision of 30 March 2010 (see paragraph 11 above). The applicant institute consistently claimed that the evaluators were in a situation of institutional bias which had resulted in substantive errors in the proceedings for consideration of tenders and in the evaluation of the programmes (see paragraphs 10, 11, 14 and 16 above).

41. It is further noted that the Government acknowledged in their observations that the facts

of the case were disputed between the parties (see paragraph 34 above).

42. The Court therefore accepts that the issues pending before the Administrative Court related also to the facts.

43. The Court observes that the applicant institute expressly requested that a hearing be held. Its request referred to concrete evidence which it asked the court to take, namely to hear a certain K. in respect of facts relevant for the assessment of the impartiality of persons involved in the determination of the tender. The Court is of the view that this aspect of the case can be said to have been relevant for the outcome of the proceedings (see paragraph 11 above) and that these matters were disputed between the parties (see paragraph 34 above).

44. The Court is well aware that the domestic law does not always require that a hearing be held before the Administrative Court. However, this is permissible only in a limited number of situations (see paragraph 22 above). In this regard, the Court observes that the Administrative Court – except in the summary of the parties' submissions – neither acknowledged the applicant institute's request that a hearing be held, nor gave any reasons for not granting the request (see paragraphs 12 and 13 above). Hence, in the absence of any explanation as to why the Administrative Court considered that it was not necessary to hold a hearing, it is difficult for the Court to ascertain whether it simply neglected to deal with the applicant institute's request for such a hearing or whether it intended to dismiss it and, if that were its intention, what its reasons were for so deciding. It is also difficult for the Court to draw any conclusions as to which legal provision was regarded by the Administrative Court to form a legal basis for not holding a hearing and how this legal provision was interpreted against the factual background of the case (see, *mutatis mutandis*, *Hiro Balani/Spain*, 9 December 1994, § 28, Series A 303-B, and *Tabor/Poland*, 12825/02, § 45, 27 June 2006).

45. Having regard to the above considerations, the Court concludes that the proceedings were not fair and that, accordingly, there has been a violation of Article 6 § 1 of the Convention.

46. Having regard to the facts of the case, the submissions of the parties and its above finding under Article 6, the Court considers that it has examined the main legal questions raised in the present application and that there is no need to give a separate ruling on the remaining complaints (see, among other authorities, *Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu/Romania* [GC], 47848/08, § 156, ECHR 2014 and *Kamil Uzun/Turkey*, 37410/97, § 64, 10 May 2007).

II. *Application of Article 41 of the Convention*
47. Article 41 of the Convention provides:

“If the Court finds that there has been a violation of the Convention or the Protocols thereto, and if the internal law of the High Contracting Party concerned allows only partial reparation to be made, the Court shall, if necessary, afford just satisfaction to the injured party.”

A. *Damage*

48. The applicant institute claimed € 1,871,870 in respect of pecuniary damage. The claim represents the amount of financing the applicant institute estimates it would have received had it been successful in the tendering procedure. It also claimed € 100,000 in respect of non-pecuniary damage on account of the frustration suffered by its management and loss of reputation.

49. The Government insisted that the applicant institute was not entitled to any just satisfaction.

50. As to the alleged pecuniary damage, the Court cannot speculate as to what the outcome of the proceedings complained of would have been, had the violation of the Convention not occurred. There are accordingly no grounds for making any award under that head (see, *mutatis mutandis*, *Yvon/France*, 44962/98, § 44, ECHR 2003-V).

51. The Court notes that, like commercial companies, private institutes may be awarded pecuniary compensation for non-pecuniary damage. Non-pecuniary damage suffered by such institutes may include heads of claim that are to a greater or lesser extent “objective” or “subjective”. Among these, account should be taken of the institute's reputation, uncertainty in decision-planning, disruption in the management of the institute (for which there is no precise method of calculating the consequences) and lastly, albeit to a lesser degree, the anxiety and inconvenience caused to the members of the management team (see, *mutatis mutandis*, *Comingersoll S.A./Portugal* [GC], 35382/97, § 35, ECHR 2000-IV). Having regard to these criteria, the Court awards the applicant institute EUR 4,800 in respect of non-pecuniary damage.

B. *Costs and expenses*

52. The applicant institute also claimed € 11,995.26 for the costs and expenses incurred before the domestic authorities and € 2,468.80 for those incurred before the Court.

53. The Government disputed the amount of costs and expenses actually incurred in the domestic proceedings. Moreover, it pointed out that the applicant institute had submitted with

its observations a set of documents that differed from those submitted with the application.

54. According to the Court's case-law, an applicant is entitled to the reimbursement of costs and expenses only in so far as it has been shown that these have been actually and necessarily incurred and are reasonable as to quantum. In the present case, regard being had to the documents in its possession and the above criteria, the Court considers it reasonable to award the sum of € 4,000 covering costs under all heads.

C. *Default interest*

55. The Court considers it appropriate that the default interest rate should be based on the marginal lending rate of the European Central Bank, to which should be added three percentage points.

For these reasons, the Court, unanimously,

1. *Declares* the application admissible;
2. *Holds* that there has been a violation of Article 6 § 1 of the Convention;
3. *Holds*
 - (a) that the respondent State is to pay the applicant institute, within three months from the date on which the judgment becomes final in accordance with Article 44 § 2 of the Convention, the following amounts:
 - (i) € 4,800 (four thousand eight hundred euros), plus any tax that may be chargeable, in respect of non-pecuniary damage;
 - (ii) € 4,000 (four thousand euros), plus any tax that may be chargeable to the applicant institute, in respect of costs and expenses;
 - (b) that from the expiry of the above-mentioned three months until settlement simple interest shall be payable on the above amounts at a rate equal to the marginal lending rate of the European Central Bank during the default period, plus three percentage points;
4. *Dismisses* the remainder of the applicant institute's claim for just satisfaction.

Noot

1. Niet alle bestuursrechtelijke geschillen vallen volgens het EHRM onder de vaststelling van burgerlijke rechten en verplichtingen, zodat art. 6 EVRM daarvoor niet geldt. Het gaat om geschillen inzake de toelating en uitzetting van vreemdelingen, de (on)verschuldigdheid van belastingen alsmede de uitoefening van politieke rechten, zoals het kiesrecht. Bij geschillen inzake de rechtspositie van ambtenaren, voor zover zij typisch publieke taken vervullen, geldt de uitzondering van het toepassingsbereik alleen nog in bijzondere gevallen. Namelijk voor zover het na-

tionaal recht de toegang tot de rechter voor (een categorie) ambtenaren uitdrukkelijk uitsluit en dit op objectieve gronden van staatsbelang gerechtvaardigd kan worden. In Nederland heeft deze laatste uitzonderingsmogelijkheid geen betekenis en hebben ambtenaren op normale wijze toegang tot de rechter. De vereisten van art. 6 EVRM gelden dus ten volle voor Nederlandse ambtenaren. Daarnaast vallen geschillen geregeld buiten de boot van art. 6 EVRM, omdat zij geen naar nationaal recht voldoende erkende of vaststaande rechten betreffen. Zo valt een geschil over het intrekken van een gedoogverklaring voor een coffeeshop niet onder art. 6 EVRM (vgl. Barkhuysen & Van Emmerik, *Europese grondrechten en het Nederlandse bestuursrecht*, Deventer, 2017, p. 53–58).

2. Op deze beperkingen bestaat al lange tijd terecht kritiek. Waarom zou een huurder met een geschil over een kleine huurverhoging wel de bescherming van deze bepaling genieten en een asielzoeker die met uitzetting wordt bedreigd niet? En waarom zou de coffeeshophouder uit het voorbeeld niet de waarborgen van art. 6 EVRM mogen invoeren als hij procedeert omdat de voortzetting van zijn onderneming in het geding is? Zou – samenvattend – in een rechtsstaat niet voor *alle* geschillen een recht op toegang tot de rechter en een eerlijk proces moeten gelden?

3. Het EHRM lijkt de laatste tijd gevoelig voor deze kritiek. Dat bleek al met de uitspraak van de Grote Kamer in de zaak *Regner/Tsjechië* (EHRM 19 september 2017, AB 2018/52, m.nt. Barkhuysen en Van Emmerik). Het ging daarin om de intrekking van een veiligheidsmachtiging als gevolg waarvan betrokkene zijn baan kwijt raakte. Onder de oude jurisprudentielijn zou – en daarop wijzen ook de twee *dissenters* – een dergelijke zaak niet onder het toepassingsbereik van artikel 6 EVRM zijn gebracht. Duidelijk is namelijk dat de machtiging op zichzelf niet een burgerlijk recht betreft. Verder zou niet zijn aangenomen dat er een voldoende direct verband bestaat tussen de intrekking en de mogelijkheden voor betrokkene om zijn werkzaamheden voort te zetten en evenmin dat het recht om deze werkzaamheden voort te zetten voldoende vaststaat. De meerderheid stapt echter over deze vragen heen en neemt aan dat de intrekking van de machtiging het voor klager onmogelijk maakte om zijn werkzaamheden volledig voort te zetten en dat deze negatieve invloed had op zijn mogelijkheden om een nieuwe functie te verkrijgen. Daarmee was er volgens de meerderheid een voldoende direct verband tussen de procedure en de mogelijkheden om zijn werkzaamheden voort te zetten en dus was art. 6 lid 1 EVRM van toepassing.

4. Met de hier opgenomen uitspraak van een Kamer van het EHRM, betreffende een geschil over de afwijzing van een tenderinschrijving voor wetenschappelijk onderzoek, wordt die ruimhartigere benadering doorgetrokken. Dit is een belangrijke en toe te juichen stap. Daarbij heeft mogelijk een stimulerende rol gespeeld dat het HvJ EU op basis van art. 47 EU Grondrechtenhandvest kan werken met een meer algemeen recht op toegang tot de rechter en een eerlijk proces, zij het natuurlijk alleen binnen de werksfeer van het EU-recht. Onder deze bepaling geldt immers niet de beperking dat een geschil moet gaan over de 'vaststelling van burgerlijke rechten of verplichtingen'.

T. Barkhuysen en M.L. van Emmerik

AB 2019/35

HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE UNIE

7 augustus 2018, nr. C-120/17

(J. Malenovský, D. Šváby, M. Vilaras)

m.nt. J.E. van den Brink en W. den Ouden

Art. 10-12 Verordening 1257/1999/EG van de Raad van 17 mei 1999 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de landbouw (EOGFL)

ECLI:EU:C:2018:638

Een nationale rechtsregel is in strijd met een Unierechtelijke bepaling. Daarom zijn EU-subsidies stopgezet. Omdat geen sprake is van een duidelijke Unierechtelijke bepaling en de nationale rechtsregel door de Europese Commissie is goedgekeurd, hebben de ontvangers van EU-subsidies aan deze nationale rechtsregel toch een gerechtvaardigd vertrouwen kunnen ontleen.

Bijgevolg wordt de steun voor vervroegde uittreding toegekend aan de cedent van het landbouwbedrijf op basis van voorwaarden die enkel en alleen betrekking hebben op de persoon van deze cedent, en voorts heeft die steun niet als hoofddoel het inkomen van die cedent aan te vullen. Bijgevolg kan deze steun, gelet op het persoonlijke karakter ervan, niet aan zijn erfgenamen worden overgedragen bij het overlijden van de cedent van het landbouwbedrijf.

Gelet op een en ander moet op de eerste vraag worden geantwoord dat art. 10-12 Verordening 1257/1999/EG aldus moeten worden uitgelegd dat zij zich ertegen verzetten dat de lidstaten in het kader van de tenuitvoerlegging van deze artikelen maatregelen vaststellen die toestaan dat de steun voor vervroegde uittreding zoals die welke in het

hoofdeding aan de orde is, wordt overgedragen via vererving. (...)

Bijgevolg kunnen art. 10-12 niet worden geacht duidelijke Unierechtelijke bepalingen te zijn, in die zin dat de personen aan wie de daarin neergelegde rechten toekomen ondubbelzinnig konden begrip- pen dat de lidstaten niet mochten voorzien in de overdracht van de steun voor vervroegde uittreding via vererving.

Gelet op een en ander moet op de tweede en de derde vraag worden geantwoord dat het vertrouwensbeginsel aldus moet worden uitgelegd dat een nationale rechtsregel zoals die welke in het hoofdeding aan de orde is, die voorzag in de overdracht van de steun voor vervroegde uittreding via vererving en die door de Commissie is goedgekeurd op grond dat hij in overeenstemming was met Verordening 1257/1999/EG, een gewettigd vertrouwen heeft gewekt bij de erfgenamen van de landbouwers die deze steun hebben ontvangen, en dat een conclusie zoals die welke is vermeld in de notulen van de vergadering van het Comité voor plattelandsontwikkeling van de Commissie van 19 oktober 2011, volgens welke deze steun niet via vererving kan worden overgedragen, aan dit gewettigd vertrouwen geen eind heeft gemaakt.

Administratīvā rajona tiesa,
tegen
Ministru kabinets.

Arrest

1 Het verzoek om een prejudiciële beslissing betreft de uitlegging van de artikelen 10 tot en met 12 van Verordening 1257/1999/EG van de Raad van 17 mei 1999 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de landbouw (EOGFL) en tot wijziging en intrekking van een aantal verordeningen (PB 1999, L 160, p. 80), alsook van het vertrouwensbeginsel.

2 Dit verzoek is ingediend in het kader van een verzoek om grondwettelijkheidstoetsing van de Administratīvā rajona tiesa (bestuursrechter, Letland) in een geding tussen verschillende particulieren en de Lauku atbalsta dienests (dienst voor plattelandssteun, Letland) over de geldigheid van de administratieve overeenkomsten betreffende de toekenning van steun voor vervroegde uittreding uit de landbouw op basis van de artikelen 10 tot en met 12 van Verordening 1257/1999/EG.